

Terör Korkusu ve Algılanan Terör Riskinin Alturistik Boyutları*

Altruistic Dimensions of Fear of Terror and Perceived Terror Risk

Tuba GÜN ÇİNGİ**

Öz

İçinde yaşadığımız dünya sayısız riskle kuşatılmış durumdadır. Özellikle son yıllarda doğal risklerden imal edilmiş risklere, salgın hastalıklardan terörist saldırılara kadar çok geniş yelpazeden riskler toplumları tehdit emkete ve korku yaratmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda dünyanın çeşitli bölgelerinde yayılım alanı bulan bombalı terör saldırıları terör risk ve korkusunun çok büyük coğrafyalarda tetiklenmesine ve korkunun gündelik hayatları etkisi altına almasına yol açmıştır. Ancak bu korku, bireylerin yalnızca kendilerine ilişkin korkularından ibaret olmayıp ailelerine ve yakınlarına ilişkin korkularını da içermektedir. Bu çerçevede, bu araştırma daha önce bombalı terör saldırılarının gerçekleştiği Ankara’da yaşayan bireylerin yakınlarına ilişkin korkularını ele almayı amaçlamaktadır. Araştırma, 2018 yılında anket ve görüşmeler aracılığı ile toplanan verilere dayanmaktadır. Anketler, Ankara’da terör saldırılarının gerçekleşmiş olduğu mekanları ve çevresini kullanan 400 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme verileri ise bombalı bir terör eylemine doğrudan maruz kalmış olan 20 kişiden kartopu örnekleme tekniği ile toplanan verilere dayanmaktadır. Araştırma sonuçları, bireylerin yakınlarına ilişkin korkularının kişisel korkularından daha yüksek olduğunu ve cinsiyet, çocuk sahibi olmak, terör mağduriyeti ve yaşanan muhite ilişkin algıların bireylerin yakınlarına ilişkin korkuları üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu korku ve kaygıların bireylerde telkin davranışını tetiklediği bulgulanmıştır. Araştırma, literatürde genellikle eksik bırakılan, terör korkusunun ve algılanan terör riskinin alturistik boyutlarını ortaya koymasından önem arz etmektedir.

Anahtar sözcükler: Terör korkusu, alturistik terör korkusu, alturistik risk algısı, telkin davranışı.

Abstract

The world is surrounded by many risks. Especially in recent years, a wide range of risks, from external to manufactured risks, from epidemics to terrorist attacks, create threats and fear for the societies. Terrorist attacks in recent years have caused terrorism risk and fear to be triggered in vast geographies and fear affects daily lives. However, the fear covers not only the personal fears of individuals but also fears about relatives. This study aims to address the fears about relatives and families of individuals living in Ankara, where terrorist attacks took place. The research is based on data collected through surveys and interviews in 2018. The surveys were conducted with 400 individuals with regard to the spots where terrorist attacks took place in Ankara. Interview data is based on data collected by the snowball sampling technique from 20 people who were directly exposed to a terrorist attack. Results reveal that the fears of individuals about their relatives are higher than their personal fears. Gender, having children, the neighbourhood, and terrorism victimisation are determinant on the individuals’ fear about their relatives. Besides, it has been found that fear and anxiety trigger the recommendation behaviour

* Bu çalışma, yazarın 2019 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde gerçekleştirilen ve BAP destekli olan doktora tezinden türetilmiştir.

** Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. E-posta: tguncingi.@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8412-7364

in individuals. The research is essential in terms of revealing the altruistic dimensions of fear of terrorism and perceived terrorism risk, which is often lacking in the literature.

Keywords: Fear of terror, altruistic fear of terror, altruistic risk perception, recommendation.

Giriş

Beck'in yıllar önce ifade ettiği gibi bir dünya risk toplumunda yaşıyoruz (2014, s. 28, 357; 2002a) ve bu riskler her geçen gün artarak ve çeşitlenerek etrafımızı sarmakta. Bu riskler yalnızca modern döneme ait riskler de değil üstelik. İçinde bulunduğumuz dönemde doğadan kaynaklı dışsal riskler ve modernleşme ve küreselleşme sonucunda ortaya çıkan imal edilmiş riskler tüm dünyayı kuşatmış durumda. Ancak Beck (2014, s.25) ve Giddens (2000, s.37) günümüzdeki anlamıyla riski, düşünsel modernite ve küreselleşmenin sonucu olan tehlikeler olarak tanımlamaktadırlar. Risklerin belirli bir zaman dilimi ve coğrafya ile sınırlandırılmadığı, öngörülemez, hesaplanamaz ve telafi edilemez olduğu, bu "dünya risk toplumu"nun temel unsurları; ekolojik krizler, küresel ekonomik krizler ve ulusötesi terörist ağlardır (2002b, s. 4; 2014, s. 357- 358; 2006, s. 333-334).

Terör, elbetteki küreselleşme ile birlikte ortaya çıkmış bir toplumsal sorun değildir. Ancak son yıllarda terör eylemleri gerçekleştirilme biçimi, yayılım sahası, örgütlenme pratikleri ve dolayısıyla ortaya çıkardığı sonuçlar açısından "yeni" bir boyut kazanmış (Laqueur, 2000), küreselleşmenin ortaya çıkardığı imkanlarla geniş bir yayılım alanı ve propaganda imkanı bulmuştur. Özellikle iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, hem terör örgütleri için propaganda yapmak yoluyla korku yayma imkanı yaratmış hem de bu terör eylemlerini doğrudan deneyimlemeyen kitleler üzerinde önemli bir mağduriyet korkusu ve dehşet duygusuna yol açmıştır. Bu durum, "korkunun küreselleşmesi" (Ahmed, 2015, s. 547) ve "korkunun bulaşması" (Renard, 2016, s. 4- 6) gibi terör eylemlerinin kendisinden daha büyük bir toplumsal sorunu (Friedman, 2011, s.78) ortaya çıkarmıştır.

Terör korkusu ve terör risk algısına ilişkin çalışmalar, özellikle 11 Eylül 2001'de Amerika'da gerçekleştirilen terör saldırılarından sonra artış göstermiştir. Bu çalışmaların bir kısmı, algılanan terör riski ve terör korkusuna ilişkin genel ölçüm ve değerlendirmeler sunmakta (Aly ve Green, 2010; May ve diğ., 2011; Badayneh, Khattar ve Hassan, 2011; Demirçivi, 2015), bir kısmı medyanın ve politik süreçlerin terör korkusu üzerindeki etkisini ele almakta (Nacos, Bloch-Elkon ve Shapiro, 2007; Nellis ve Savage, 2012; Davis ve Silver, 2004), bir diğer kısmı ise (Zeigler, 2010; Gigerenzer, 2006; Rubin vd., 2007; Lavanco, Romano ve Milio, 2008) terör korkusu ve algılanan riskin gündelik hayat pratiklerinde ortaya çıkardığı değişikliklere odaklanmaktadır.

Terör risk algısı ve terör korkusunu ortaya koyma amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmaların büyük kısmı, ya tamamen algılanan risk ve korkunun kişisel boyutuna odaklanmakta ya da kişisel terör korkusu ile bireylerin yakınlarına ilişkin duyduğu korkuları birlikte ele almaktadırlar. Ancak korku yalnızca bireysel bir olgu değildir, bireyin ailesi, sevdikleri ve yakınlarına ilişkin korkuları kişisel korkuları beslemekte ve çoğu zaman onu aşmaktadır. Bu sebeple, bu çalışma, terör korkusunu ve teröre ilişkin risk algısını alturistik boyutlarıyla analiz etmeyi ve tartışmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, öncelikle çalışmada analiz edilen unsurlar olan; algılanan risk ve korku ile kişisel ve alturistik korku kavramlarından neyin ifade edildiği belirtilmelidir. Gerek algılanan risk ve korku gerekse alturistik risk ve korku kavramları suç korkusu literatüründen faydalanmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Nitekim suç korkusu literatürü bu anlamda daha fazla ve geniş çaplı araştırmaların olduğu ve tartışmaların yürütüldüğü bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatür

1960'lardan itibaren ve özellikle 1970'lerde dünya genelinde suç oranlarının artışı ile paralel olarak 1970'lerden sonra, sosyoloji alanında yaygın olarak çalışılan konuların başında suç korkusu gelmektedir (Ackah, 2000, s. 555; Taylor ve Hale, 1986, s. 151; Ferraro, 1996, s. 668; Warr, 1990, s. 891). Korku, "bir tehlike ve endişe duygusu ile karakterize edilen duygusal bir reaksiyon" (Garofalo, 1981, s. 840) olarak tanımlanırken suç korkusu, "bireyin suç ya da suçla ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği" (Ferraro, 1995, s. 23) birtakım duygusal tepkiler olarak tanımlanmaktadır. Ancak suç korkusu araştırmaları, korku,

kaygı, risk ve güvensizlik gibi kavramlar arasındaki farkların gözetilmemesinden kaynaklanan (Fattah, 1993, s. 8-9; Warr, 2000, s. 453) bir kavram karmaşasının varlığını da ortaya koymaktadır. Warr (2000, s.453), korkuyu, “algılanan çevreye verilen tepki”, “tehlike beklentisinden veya farkındalığından kaynaklanan bir duygu, bir alarm veya dehşet hissi” olarak yakın gelecekteki tehditlere karşı gösterilen reaksiyonlar olarak tanımlamaktadır. Ancak mağduriyet riski korkudan farklı olarak gelecekteki tehlikelere ilişkin algılanan riski ifade eden daha az duygusal ve daha hesaplanabilir bir duruma gönderme yapar (Hale, 1996, s. 91- 94; Garofalo, 1981, s. 840- 841). Suç korkusu ile mağduriyet riski arasında karşılıklı bir ilişki vardır (Hollway ve Jefferson, 1997, s. 265) ve korku, kendiliğinden bir reaksiyon olmayıp algılanan riskin derecesi suç korkusunu etkilemektedir (Ferraro, 1995, s. 54- 55). Bu tartışma çerçevesinde terör korkusu, bireyin terörle ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği korkuyu, terör mağduru olma korkusunu ifade ederken terör risk algısı, gelecekteki bir terör beklentisine ve terör mağduriyetine ilişkin algılanan risk düzeyini ifade etmektedir.

Suç korkusu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda göz önünde bulundurulması gereken bir diğer ayrım, kişisel suç korkusu ile alturistik suç korkusu arasındaki ayrımdır. Suç korkusu alanında gerçekleştirilen çalışmaların büyük çoğunluğunda çalışılan korku, bireysel korku olarak karşımıza çıkmakta ve bireyin yakınlarına ilişkin korkusunun göz ardı edildiği görülmektedir. Ancak korkunun sosyolojik olarak çalışılmasını mümkün kılan unsurlar sadece bireyin korkuyu daha yoğun algılamasına neden olan çevresel unsurlar veya yaş ve cinsiyet gibi kırılabilirlik gösteren özellikleri değildir. Suç korkusu, toplumsal bir olgudur ve bireyin kendisine ilişkin korku ve kaygılarını ailesine ve yakınlarına ilişkin korku ve kaygılarından tamamen soyutlayarak ele almak yetersiz açıklamalara yol açacaktır. Nitekim bireyin kişisel kaygı ve korkusu ile yakınlarına ilişkin kaygı ve korkuları büyük oranda birbirini beslemektedir.

Bu çalışmada, korkunun sosyoloji literatüründe genel olarak dışarıda bırakılan boyutuna, bireylerin ailelerine ve yakınlarına ilişkin korkularına, bir diğer deyişle alturistik korkularına bakılacaktır. Alturistik suç korkusu, bireylerin kişisel olarak suç mağduru olma korkusunun ötesinde eşleri, çocukları, arkadaşları için duyduğu korkuyu ifade etmektedir (Warr, 2000, s. 455; Warr ve Ellison, 2000, s. 551- 552). Alturistik suç korkusu, uluslararası ve ulusal boyutta, teröre ilişkin literatürde olduğu gibi, suç korkusunu bireysel bazda ele alan çalışmalara kıyasla, sınırlı sayıda araştırmacı tarafından çalışılmıştır (Warr, 2000; Warr ve Ellison, 2000; Snedker, 2006; Heber, 2009; Haynes ve Rader, 2015; Drakulich, 2015; Tulloch, 2004; Reşitoğlu, 2017). Ancak bu araştırmada, hem bir korku türünün alturistik boyutlarını ele almasından hem de korkunun alturistik boyutları ile terör korkusuna ilişkin literatürden nispeten daha fazla ilgilenmesi sebebiyle suç korkusu literatüründen faydalanılacaktır.

Literatürde yer alan pek çok çalışma, bireylerin yakınlarına ilişkin risk ve korkularının kişisel risk ve korkularından daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. May ve arkadaşları tarafından (2011, s.12) ABD’de gerçekleştirilen araştırma sonuçları, bireylerin %26’sının kişisel terör korkusu duyarken ailelerinin mağduriyetlerine ilişkin duydukları korkunun %37 düzeyinde olduğunu ortaya koymuştur. Warr ve Ellison (2000, s. 559-575) tarafından 1996’da Amerika’da hanehalkı baz alınarak yapılan araştırma, aynı şekilde alturistik suç korkusunun kişisel korkudan çok daha yaygın olduğunu, ebeveynlerin çocuklarına ilişkin korkularında cinsiyet ve yaşın önemli bir değişken olduğunu bulgulamıştır. Bireylerin, yakınlarının ve sevdiklerinin suça maruz kalmasından daha çok korktuklarını ortaya koyan başka araştırmalar da mevcuttur (Heber, 2009; Snedker, 2006; Drakulich, 2015; Haynes ve Rader, 2015). Suç korkusu bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar, cinsiyet, medeni durum ve çocuk sahibi olmak gibi değişkenlerin bireylerin yakınları için duyduğu korku üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadırlar. Kadınların erkeklerden daha çok korku ve kaygı taşıdığı sonuçlarını ortaya koyan kişisel suç ve terör korkusu literatürünün aksine (Lavanco, Romano ve Milio, 2008; May vd., 2011; Lerner vd., 2003; Boscarino, Figley ve Adams, 2003; Ferraro, 1996; Hale, 1996; Clemente ve Kleiman, 1977; Scott, 2003; Demirçivi, 2015; Kul, 2013; Karakuş, 2013; Sipahi, 2016), alturistik korku bağlamında erkeklerin korkularının daha yüksek olduğu görülmektedir (Warr ve Ellison, 2000, s. 559- 575; Snedker, 2006, s.189). Ancak dikkat edilmesi gereken husus, erkeklerin genel olarak eşleri ve çocukları için yüksek korku taşıdıkları iken kadınların kendileri ve çocukları için korku belirtmeleridir (Snedker, 2006, s. 189; Haynes ve Rader, 2015, s. 13- 14; Heber, 2009, s. 270; Reşitoğlu, 2017, s. 151). Açıkça görülmektedir ki çocuk sahibi olmak her iki cinsiyet için de alturistik korkunun en temel belirleyicidir. Ayrıca suç korkusu araştırmaları çocuğun cinsiyet ve yaşının da ebeveynlerin duyduğu korkuda belirleyici olduğunu, kız çocukları için daha fazla kaygı ve korku duyulurken bu korkuların çocuğun

büyümesine paralel olarak belirli oranlarda azaldığını ortaya koymaktadır (Tulloch, 2004, s. 376; Warr ve Ellison, 2000, s.562; Snedker, 2006, s.190; Haynes ve Rader, 2015, s.14; Drakulich, 2015, s. 1183; Heber, 2009, s. 269- 270). Ayrıca çocuğun cinsiyetinin yanı sıra mağduru olmaktan korkulan suç türünün de bireylerin alturistik suç korkusu üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Vozmediano vd., 2017, s. 681- 682; Reşitoğlu, 2017, s. 151- 152).

Bu araştırmaların büyük çoğunluğu, erkeklerin kişisel korkularından ziyade yakınlarına/ ailelerine ilişkin korkularını dile getirmesini, hem toplum tarafından kendilerine biçilen sorumluluk duygusuyla hem de toplumsal cinsiyet rollerinin yol açtığı kendi korkularını dillendirmekten kaçınma olgusu ile açıklamaktadırlar (Grabosky, 1995, s. 2; Stanko, 1995, s. 51- 52; Hale, 1996, s. 96- 100; Clemente ve Kleiman, 1977, s. 552; Snedker, 2006, s.190; Drakulich, 2015, s. 1884- 1885).

Ayrıca başkaları için duyulan korku ve endişede mağduriyet deneyimi (Drakulich, 2015; Demirçivi, 2015), yoksulluk (Haynes ve Rader, 2015) ve yaşanan muhitin (Drakulich, 2015) belirleyici işlev gördüğünü ortaya koyan çalışmalar da vardır. Drakulich (2015, s. 1186), kişisel suç mağduriyeti yaşayan bireylerin yakınlarına ilişkin daha fazla suç korkusu duyduğunu ortaya koymaktadır. Terör risk algısı ile ilgili bir diğer araştırma ise daha önce kendisi veya bir yakını terör mağduru olan bireylerin, yakınlarının terör kurbanı olma olasılığını daha yüksek gördüklerini bulgulanmıştır (Demirçivi, 2015, s. 158- 159). Haynes ve Rader'in (2015, s. 13- 14) çalışmaları yoksulluk sınırı altında yaşayan nüfusun dezavantajlı konumlarından dolayı ailelerine ilişkin daha yüksek suç korkusu içinde olduğunu göstermektedir. Yaşanılan muhite ilişkin güvensizlik algısı da bireylerin alturistik suç korkularına etki eden bir faktör olarak bulgulanmıştır (Drakulich, 2015, s.1186). Bu araştırma, muhite ilişkin güvensizlik algısının bireylerin ailelerini ve sevdiklerini koruma amacıyla alarm ve kilitler taktırma, ışıkları açık tutma, silah edinme, sosyal organizasyon ve faaliyetlerden çekilme ve hatta yaşanılan muhitten taşınma gibi korunma ve kaçınma davranışlarını ortaya çıkardığını göstermektedir (2015, s. 1191-1194).

Araştırmalar, suç korkusu veya suç mağduriyetine ilişkin algılanan riskle paralel bir şekilde bireylerin kendilerini ve yakınlarını savunmak amacıyla birtakım tedbirler aldığını ve yakınlarına telkinde bulduklarını ortaya koymaktadır. Snedker'in (2006, s. 177-180), 52 kişi ile yaptığı derinlemesine görüşmelere dayanan çalışması, kadın ve erkeklerin aile üyelerinin davranışlarında kısıtlamaya gittiğini, gece dışarıda olmama ve tehlikeli sokaklardan geçmeme yönünde aile üyelerine özellikle çocuklara telkinde bulunduğu göstermektedir. İsveç'te 20 kişi ile gerçekleştirilen görüşmelere dayanan başka bir araştırmada da benzer şekilde, aile üyelerine ve özellikle çocuklara belirli zamanlarda belirli yerlerden uzak durmalarının ve karanlık ve تنها sokaklardan ziyade insanların yoğun olarak kullandığı güzergahların kullanılmasının telkin edildiği görülmektedir (Heber, 2009, s. 266- 267).

Terör korkusu ve suç korkusunun alturistik boyutlarını ele alan az sayıdaki çalışmanın bulguları; alturistik korkunun bireysel korkudan fazla olduğunu, cinsiyet, çocuk sahibi olmak, mağduriyet deneyimi ve birtakım bağlamsal faktörlerin bu korku üzerinde etkili olduğunu ortaya koymakta ve bu korkunun bireylerin yakınlarını korumak amacıyla birtakım tedbirler almasında etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, 2019'de tamamlanandaha geniş kapsamlı bir terör korkusu ve risk algısı çalışmasının bir boyutunu tartışmaya açmaktadır. Çalışmada üzerinde durulacak olan temel nokta, bireylerin ailelerine/ yakınlarına ilişkin kaygı ve korkuları, bunları tetikleyen unsurlar ve bu kaygı ve korkuların ortaya çıkardığı sonuçlardır. Araştırma verileri 2018 yılının Mart ve Nisan ayları arasında, Ankara'da gerçekleştirilen nitel ve nicel çalışmalardan elde edilmiştir. Araştırmanın nicel boyutu, Ankara'da 2015 ve 2016 yıllarında bombalı terör eylemlerinin yaşandığı Ankara Garı ve Güvenpark civarında yaşayan, çalışan, bu bölgeleri şehirci veya şehirlerarası geçiş güzergahı olarak kullanan 18 yaş ve üzeri 400 kişi ile gerçekleştirilen anket çalışmasına dayanmaktadır. Anket formu, sosyodemografik soruların yanı sıra bireylerin kendilerine ve yakınlarına ilişkin korkularını ortaya çıkarmayı amaçlayan sıklık sorularından oluşmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunu ise bu saldırılardan en az birini doğrudan deneyimlemiş olan ve kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılan 20 kişi ile gerçekleştirilmiş görüşmeler oluşturmaktadır. Teröre doğrudan maruz kalmış olan bu katılımcılarla işyerlerinde, derneklerde ve kafelerde gerçekleştirilmiş olan görüşmeler ortalama 45-50 dakika sürmüştür.

Araştırmada katılımcılara kişisel terör risk algısı ve korkularının yanı sıra ailelerine/yakınlarına ilişkin algıladıkları terör riski ve duydukları terör korkusu ayrı ayrı sorulmuştur. Bu kaygı ve korkularının gündelik hayatlarını nasıl etkilediği, herhangi bir davranış değişikliğine gidip gitmedikleri ve yakınlarına ilişkin tutumlarındaki farklılıklar sorgulanmıştır. Nicel boyutta elde edilen cevaplar SPSS programı aracılığı ile analiz edilirken nitel boyutta elde edilen cevaplar içerik analizi yolu ile kod, kategori ve temalar oluşturulmak sureti ile sınıflandırılarak ilgili nicel veriler ile birlikte işlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırmanın nicel boyutunda %37'si kadın, %63'ü erkek olmak üzere toplam 400 katılımcının verileri analiz edilmiştir. Katılımcıların %72,6'sını 18-35 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. %31,7'si evli, %64,2'si ise bekar olan katılımcıların %30,2'si çocuk sahibidir. Üniversite mezunları ve lisansüstü derecesine sahip olanlar örneklemin toplam % 62,9'nu oluştururken bunu %28,2 ile ortaöğretim mezunları takip etmektedir. Anket gerçekleştirilen örneklemin yalnızca %15'i doğrudan terör mağduriyeti yaşamış olan kişilerden oluşmaktadır. %65,8'i Ankara'da yaşayan örneklemin %92,1'i merkez ilçelerde, %7,9'u ise kırsal ilçelerde yaşamaktadır.

Görüşme gerçekleştirilen örneklemin 6'sı kadın 14'ü erkek olup yaş ortalamaları 36,15'tir. Katılımcıların 5'i evli, 13'ü bekar, 2'si ise boşanmış olup yalnızca 5'i çocuk sahibidir. Bu katılımcılardan yalnızca 2'si orta öğretim mezunu olup, 12'si lisans ve 6'sı yüksek lisans derecelerine sahiptir. Görüşme gerçekleştirilen örneklemin tamamı Ankara'daki terör saldırılarından en az birini az ya da çok yaralanmak veya saldırı anında olay yerinde bulunmak ve yakınlarını/ tanıdıklarını kaybetmek suretiyle doğrudan deneyimlemiştir.

Alturistik Risk Algısı ve Terör Korkusunun Temel Belirleyicileri

Araştırma sonucunda öncelikli olarak elde edilen temel bulgu, söz konusu literatürle uyumlu bir şekilde alturistik terör korkusunun kişisel terör korkusundan daha yaygın olduğudur. Nitekim bir terör saldırısına kurban gitmekten korktuğunu belirtenlerin oranı %60,6 iken ailesinin/yakınlarının bir terör saldırısına kurban gitmesinden korkanların oranı %72,7 düzeyindedir.

Araştırma sonuçları, alturistik terör riski ve korkusunda cinsiyet, çocuk sahibi olma, terör mağduriyeti deneyimi ve yaşanan şehir ve muhitin etkili unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Cinsiyet, suç ve terör korkusu literatüründe korkuya etki eden en önemli bağımsız değişkenlerin başında gelmektedir. Bu araştırma sonuçları da terör risk algısı ve terör korkusu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Cinsiyet ile alturistik terör risk algısı [$t_{(391)}= 3,049, p < .01$] ve alturistik terör korkusu [$t_{(393)}= 4,046, p < .01$] arasında anlamlı farklılıklar bulgulanmıştır. Elde edilen verilere göre; kadınlar ($\bar{X}=3,56$) erkeklere ($\bar{X}=3,13$) göre ailesinin/tanıdıklarının terör saldırılarına maruz kalabileceğini daha fazla düşünmektedirler. Aynı şekilde, kadınlar ($\bar{X}=3,63$) erkeklere ($\bar{X}=3,08$) göre ailesinin/tanıdıklarının terör saldırılarına maruz kalmasından daha fazla korkmaktadırlar.

Çalışmada çocuk sahibi olma ile alturistik risk algısı ve alturistik terör korkusu arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulgulanmamış olmakla birlikte, çocuk sahibi olma durumunun ankete katılan örneklemin gündelik rutinleri üzerinde belirli bir fark yarattığı bulgulanmıştır. Warr ve Ellison (2000, s. 575)'in ifade ettiği gibi, korkunun kişisel ve sosyal sonuçları, kişisel korkudan ziyade alturistik korkuyla daha güçlü bir ilişkili içindedir.

Analiz sonuçlarına göre, terör korkusunun günlük faaliyetlere etkisi ile çocuk sahibi olma durumu arasında anlamlı fark vardır [$t_{(380)}= 2,273, p < .05$]. Çocuk sahibi olanların ($\bar{X}=3,21$) günlük faaliyetleri çocuğu olmayanlara ($\bar{X}=2,85$) göre terör saldırılarına maruz kalma korkusu ile daha olumsuz etkilenmektedir. Bunun yanı sıra terör korkusunun seyahat planlarına etkisi ile çocuk sahibi olma durumu arasında da anlamlı farklılık söz konusudur [$t_{(380)}= 2,275, p < .05$]. Çocuk sahibi olanların seyahat planları ($\bar{X}=3,10$) çocuk sahibi olmayanlara ($\bar{X}=2,75$) göre terör saldırılarına maruz kalma korkusuyla daha olumsuz etkilenmektedir. Çocuk sahibi olma durumunun aynı zamanda belirli mekân ve alanlardan kaçınma davranışını da beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir. Buna göre;

terör korkusu nedeniyle alışveriş merkezlerinden [$t_{(381)}=2,998, p < .05$], toplu taşıma araçlarından [$t_{(380)}=3,175, p < .05$], daha önce bir terör eylemini deneyimlemiş olan alanlardan [$t_{(377)}=2,091, p < .05$] ve kalabalık alanlardan [$t_{(381)}=2,377, p < .05$] uzak durma davranışı ile çocuk sahibi olma durumu arasında anlamlı farklılık söz konusudur. Buna göre, çocuk sahibi olanlar ($\bar{X}=3,01$) olmayanlara ($\bar{X}=2,57$) göre terör saldırılarına maruz kalma korkusu nedeniyle alışveriş merkezlerinden daha fazla uzak durmaya çalışmaktadırlar. Çocuk sahibi olanlar ($\bar{X}=2,81$) olmayanlara ($\bar{X}=2,36$) göre terör korkusu nedeniyle toplu taşıma araçları kullanmaktan daha fazla kaçınılmaktadırlar. Çocuk sahibi olanlar ($\bar{X}=3,13$) olmayanlara ($\bar{X}=2,81$) göre daha önce terör eylemlerinin gerçekleştiği alanlardan daha fazla uzak durmaya çalışmaktadırlar. Aynı doğrultuda, çocuk sahibi olanlar ($\bar{X}=3,30$) olmayanlara ($\bar{X}=2,93$) göre terör saldırılarına maruz kalma korkusu nedeniyle kalabalık yerlerden daha fazla uzak durmaya çalışmaktadırlar.

Çocuk sahibi olma durumu ile terör olayları nedeniyle psikolojinin olumsuz etkilenmesi arasında da anlamlı farklılık bulgulanmıştır [$t_{(377)}=2,515, p < .05$]. Buna göre, çocuk sahibi olanlar ($\bar{X}=3,13$) olmayanlara ($\bar{X}=2,75$) göre terör olaylarından psikolojik olarak daha olumsuz etkilendiklerini dile getirmişlerdir.

Görüşmelerden elde edilen veriler de bireylerin çocuklarına ilişkin korkularının ön planda olduğunu göstermektedir. Kendisi ve çocuğu Ankara Gar saldırısında ağır yaralanan ve çok sayıda ameliyat geçiren bir katılımcı terör saldırısına kurban gitmeye, ölmeye dair herhangi bir korku yaşamadığını, ancak çocukları için böyle bir kaygı duyduğunu ifade etmiştir:

Çocuklarımız için endişeliyiz çünkü onlar bizim geleceğimiz, bizim göremediğimiz, yaşayamayacağımız şeyleri onlar yaşayacaklar muhtemelen, umarım yaşayacaklar. Yaşasınlar istiyoruz, onun için endişeliyiz. Bi de bizim kararımızla onlar dünyaya gelmiş, öyle bişeyimiz de var, misyonumuz, sorumluluğumuz da var onun için de kaygılıyız yani (Kadın, yaş 52).

Terör mağduriyeti, hem alturistik risk algısı hem de alturistik terör korkusu üzerinde etkili olan bir diğer değişkendir. Daha önce bir terör saldırısını doğrudan veya dolaylı olarak deneyimlemiş olanların ailelerine ve yakınlarına ilişkin terör risk algıları ve terör korkularına bakılmıştır. Buna göre doğrudan terör mağduriyeti ile alturistik terör risk algısı [$t_{(388)}=3,703, p < .05$] ve alturistik terör korkusu [$t_{(390)}=2,551, p < .05$] arasında anlamlı bir fark bulgulanmıştır. Bir terör olayına doğrudan maruz kalanlar ($\bar{X}=3,88$) kalmayanlara ($\bar{X}=3,19$) göre ailesinin/tanıdıklarının terör saldırılarına maruz kalabileceğini daha fazla düşünmektedir. Aynı şekilde, bir terör olayına doğrudan maruz kalanlar ($\bar{X}=3,69$) kalmayanlara ($\bar{X}=3,21$) göre ailesinin/tanıdıklarının terör saldırılarına maruz kalmasından daha fazla korkmaktadır. Benzer bulgulara gerçekleştirilen görüşmelerde de rastlanılmıştır. Ankara Gar saldırısında ağır yaralanmış, öldü denilerek morga konulmuş ve bir bacağı kaybetmiş olan bir katılımcı ile gerçekleştirilen görüşme sırasında, katılımcının, saldırıdan ancak 60 gün sonra babasını görebilen 13 yaşındaki kızı, defalarca aramış ve babasına nerede olduğunu, ne yaptığını sormuştur:

Kızım aradı. (Telefon konuşması). Korkuyo korkuyo, yaşamaya korkuyo, nefes almaya korkuyo, göndermeye korkuyo, tüm korkularına rağmen illa benim yanıma gelmek istiyö. (...)
Beni kontrol edebilmek istiyö. İşte sabah bi olay var hemen internete giriyor onları bi takip ediyö.
Nolacak, nolmayacak, gitme, gidersen ben de gelirim, geliyor da (Erkek, yaş 43).

Görüşmeci, mağduru olduğu terör saldırısından sonra kızının sürekli haberleri takip ettiğini, kendisini kontrol etmeye çalıştığını, yanından ayrılmamaya dikkat ettiğini ve sürekli kendisine telkinde bulunduğunu aktarmıştır. Bu veri, alturistik terör korkusunun yalnızca bireylerin çocuklarına ilişkin korkuları değil aynı zamanda çocukların anne babalarına ilişkin korkuları üzerinden de şekillendiğini göstermektedir.

Araştırmada ortaya konulan bir diğer sonuç, yaşanan şehir ilişkin risk algısının, yaşanan şehrin ve muhitin alturistik terör risk algısına ve alturistik terör korkusuna etkisine ilişkindir. Bu bulgulara göre, ailesinin/tanıdıkların terör saldırısına maruz kalabileceği düşüncesi ile büyük şehirlerin giderek riskli hale geldiği düşüncesi arasında anlamlı bir fark vardır [$t_{(373)}=4,808, p < .01$]. Büyük şehirlerin her geçen gün daha riskli hale geldiğini düşünenler ($\bar{X}=3,51$), bu düşüncüyü paylaşmayanlara ($\bar{X}=2,78$) göre, ailesinin/tanıdıklarının terör saldırılarına maruz kalabileceğini daha fazla düşünmektedirler. Aynı şekilde büyük şehirlerin giderek riskli hale geldiğini düşünenler ($\bar{X}=3,55$), bu düşüncüyü paylaşmayanlara göre ($\bar{X}=2,57$) yakın gelecekte ailesinin/yakınlarının bir terör saldırısına maruz kalmasından daha çok korkmaktadırlar [$t_{(375)}=6,726, p < .01$].

Benzer sonuçlar yaşanan şehir için de geçerlidir. Araştırma sonuçları, Ankara'da yaşayanların ($\bar{X}=3,42$) Ankara dışında yaşayanlara ($\bar{X}=3,05$) göre ailesinin/tanıdıklarının terör saldırılarına maruz kalma

riskini daha yüksek gördüğünü ortaya koymaktadır [$t_{(389)}=2,600, p < .05$]. Bu durum büyük şehirlerin giderek riskli bulunması ve Ankara'nın da bu kategoride yer alması durumuyla açıklanabilir. Ancak alturistik terör korkusu ile yaşanan şehir arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ayrıca, görüşme gerçekleştirilen katılımcıların da kayda değer bir oranı büyük şehirlerde yaşayan tanıdıkları için terör riski algıladıklarını ve korktuklarını belirtmişlerdir:

Özellikle Ankara'da yaşayan akrabalarım ve İstanbul'da yaşayan arkadaşlarımla ilgili böyle kaygılarım var (Kadın, yaş 33).

Yaşanılan şehir ile tam tersi bir şekilde yaşanan muhit ile alturistik terör korkusu arasında anlamlı fark bulunurken [$F_{(2-236)}=4,483, p<.01$] alturistik terör risk algısı ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. "Yaşanılan muhit" kategorisi, ankete katılanların Ankara'da yaşadıkları muhitlerin, bu muhitlerin sosyoekonomik düzeylerine göre yeniden gruplandırılmasıyla elde edilmiş bir kategoridir. Bunun sonucunda, ankete katılanların yaşadığı muhitler, üst, orta ve alt gelir grubu muhitler olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre, üst gelir grubu alanlarda yaşayanlar ($X=3,53$) ve orta gelir grubunda yaşayanlar ($X=3,42$), alt gelir grubunda yaşayanlara ($X=2,88$) göre yakın gelecekte ailesinin /yakınlarının bir terör saldırısına maruz kalmasından daha fazla korkmaktadırlar. Bu analizde üst gelir grubu olarak kodlanan alanın Çankaya olduğu düşünüldüğünde, üst gelir grubu alanlarda yaşayanların alturistik terör korkusunun şehrin kalabalık, merkezi alanlarında yaşıyor olmaları ile ilişkili olarak ailelerinin ve yakınlarının böyle bir saldırıya maruz kalma durumundan daha çok korkmaları ile açıklanabilir. Orta ve alt gelir grubu olarak kodlanan alanlar şehrin daha çeperinde kalan ve terör saldırısı beklentisiyle ilişkilendirilen kalabalık mekânlardan uzak yerler olması nedeniyle alturistik korku düzeylerinin daha düşük gözlemlendiği düşünülebilir.

Görüşme gerçekleştirilen katılımcıların da tamamına yakını, bu merkezi muhitlerde yaşamıyor olsalar da bu alanları kullanmak durumunda kaldıklarında daha temkinli olduklarını ve yine yakınlarına ilişkin böyle bir tehdit algısı ve korkuya sahip olduklarını ifade etmişlerdir:

Küçük kardeşim, hala üniversiteye hazırlanıyor. O Kızılay'ı sık kullanıyor. Benim onun için çok endişelendiğim zamanlar oluyodu. Mesela telefonumu açmayınca, 5 dakika açmayınca haberlere bakıyoduk. 10 dakika 15 dakika işte aramayınca, cevap vermeyince böyle stresli bekleyişlerimiz falan oldu yani (Erkek, yaş 24).

Alturistik Risk ve Korkunun Sonucu Olarak Telkinde Bulunma Davranışı

Hem anketler yoluyla terör saldırılarını doğrudan ve dolaylı deneyimleyenlerin hem de görüşmeler yoluyla doğrudan deneyimleyenlerin alturistik risk algıları ve korkuları nedeniyle çevrelerine telkinde bulunma yönünde bir davranış geliştirip geliştirmedikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nicel analizlerden elde edilen regresyon sonuçları, alturistik risk algısı ve alturistik terör korkusu ile aileye/yakınlara telkinde bulunma arasında istatistiksel açıdan anlamlı ($t=8,522, p=0,000$), pozitif doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Alturistik Terör Risk Algısı ve Korkusunun Telkin Davranışına Etkisi

	B	β	F	R ²	t	p
Sabit	1,278					
Alturistik risk	,299	,310	128,631	,409	8,522	0.000
Alturistik korku	,386	,401				

Bu iki bağımsız değişkenin telkin davranışının ne kadarını açıklayabildiğini tespit etmek amacıyla öncelikle bağımsız değişkenler arasındaki korelasyona bakılmış ve .07'den küçük olduğu için (.617) işleme uygun olduğuna karar verilmiştir. Buna göre; alturistik terör risk algısı tek başına telkin davranışının %31'ini, alturistik terör korkusu ise tek başına %40'ını açıklarken bu iki değişken birlikte bu davranışın %40,9'unu açıklayabilmektedirler.

Ailelerine ve yakınlarına dikkatli olmaları konusunda telkinde bulunduğunu ifade edenlerin oranı %78,8'dir. Nicel ve nitel verilerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda, telkin davranışına etki eden unsurlar; sosyodemografik unsurlar ve diğer unsurlar olarak iki ayrı grupta değerlendirilebilir. Büyük oranda alturistik

risk algısı ve terör korkusu tarafından tetiklenen telkin davranışına etki eden sosyodemografik unsurlar; cinsiyet, yaş, çocuk sahibi olma, yaşanılan muhit ve bir terör olayına doğrudan maruz kalmanın gibi unsurlar iken, bu davranışa etki eden diğer unsurlar; mekan, zaman, resmi uyarılar ve aradan geçen zaman gibi unsurlar olarak tespit edilmiştir.

Buna göre, kadınlar ($\bar{X}=3,75$) erkeklere ($\bar{X}=3,43$) göre ailelerine/ yakınlarına dikkatli olmaları konusunda daha fazla telkinde bulunmaktadır [t₍₃₇₉₎= 2,383, p < .05]. Bu sonuçlar hem kişisel hem de alturistik risk algısı ve terör korkusu sonuçlarıyla uyum içerisindedir. Risk algısı ve terör korkusunun cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği düşünüldüğünde aynı farkın telkin davranışı üzerinde de gözlemlenmesi beklenen bir sonuçtur. Nitekim bombalı terör saldırıları sırasında olay yeri ve çevresinde bulunan görüşme katılımcılarının büyük bir kısmı, öncelikle anneleri ile iletişime geçtiklerini ifade etmiştir.

Bu araştırma kapsamında, yaşın hem alturistik risk algısı hem de terör korkusu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Ancak aileye/ yakınlarına terör hususunda dikkatli olmaları noktasında telkinde bulunma davranışı üzerinde yaşın anlamlı bir belirleyen olduğu bulgulanmıştır [F_(4,365)= 3, 009, p<.05]. Bu doğrultuda 56 yaş ve üzerinde olanlar (X=4,10) ile 46-55 yaş grubunda olanların (X= 4,03) 18-24 (X= 3,37) yaş grubunda olanlara göre ailelerine/ yakınlarına dikkatli olmaları konusunda daha fazla telkinde buldukları gözlemlenmiştir. Bu sonuç, yaşa paralel biçimde kişisel suç korkusunun arttığını ortaya koyan suç korkusu literatürü ile açıklanabilir değildir. Zira bu çalışmada yaş ile kişisel terör korkusu ve terör risk algısı arasında anlamlı bir ilişki bulgulanmamıştır. Yaş grupları arasında gözlemlenen bu farklılığın herhangi bir belirleyicisinin olup olmadığının anlaşılması için veriler çocuk sahibi olma durumuyla ilişkili olarak yorumlanmıştır. Örnekleme teşkil eden 18-24 yaş grubunun %99,3'ünün çocuk sahibi olmadığı göz önünde bulundurulduğunda en yüksek negatif değer bu grupta çıkması olağan gözükmemektedir. Telkinde bulunma davranışının en yüksek gözlemlendiği 46-55 ve 56 ve üzerinde olan yaş gruplarında ise çocuk sahipliği sırasıyla %83,8 ve %90,5 ile en yüksek düzeydedir. Dolayısıyla yaşın telkin üzerindeki belirleyiciliği çocuk sahibi olma durumuyla bir kesişim kümesine sahip olduğu için anlamlı bir farklılık göstermemektedir denilebilir. Ayrıca belirli bir yaşın üzerinde bulunan bireylerde, telkin davranışı her zaman zorunlu olarak bir suç veya terör olayını takip etmemektedir. Aile büyüğü olmanın ve sorumlulukların bir sonucu olarak telkin davranışı pek çok ailede, gelenekleşmiş bir biçimde, gündelik yaşamın içinde rutin bir seyre sahiptir:

Yani herkes, büyükler küçüklerine hep söylüyodu, benim de abim bana söylüyodu, annem babam bana söylüyodu. Ben de kardeşime söylüyodum tabi. Herkes herkese söylüyodu herkes herkese telkinde bulunuyodu. Abi girmeyin şuralara, ya da işte Kızılay'da bi işiniz varsa erteleyin (Erkek, yaş 24).

Nitekim ailesine ve yakınlarına terör olayları nedeniyle dikkatli olunması hususunda telkinde bulunma durumu ile çocuk sahibi olma durumu arasında da anlamlı bir fark vardır [t₍₃₇₇₎= 2,401, p < .05]. Buna göre, çocuk sahibi olanlar ($\bar{X}=3,80$) olmayanlara ($\bar{X}=3,45$) göre ailelerine/ yakınlarına dikkatli olmaları konusunda daha fazla telkinde bulunmaktadır.

Görüşmelerden elde edilen veriler de çocuk sahibi olmanın telkin davranışı üzerindeki etkisini göstermektedir. Annelerin terörü doğrudan deneyimleyen çocuklarına karşı ve terörü deneyimleyen annelerin çocuklarına karşı tutumları aşağıdaki alıntılarla örneklenebilir:

Annem ucunu bıraksam oğlum Ordu'ya geri mi gelsen? (...) Anne, ya tam olarak istedikleri biraz da bu yani, korkalım, edelim, kenara sinelim falan filan. Yani şimdi bütün hayatımı değiştireyim mi bu oldu diye şey söyleyebiliyorum. Sakın dediklerini yapmıyorum, evimde durmuyorum, sokağa çıkıyorum, Ordu'ya dönmüyorum diye bana kızma (Erkek, yaş 33).

Ondan sonra sanki her zaman her yerde bi patlama. Oğlum zaten İzmir'deydi. Sürekli onu arıyodum, sürekli nerde olduğunu merak ediyodum, dışarı çıkmaması için tembilyodum. Sanki ordan kötü bi haber alacakmışım gibi. Çünkü Türkiye'nin her yerinden bu tehlike söz konusuydu ve ben çok endişeliydim o dönemde (Kadın, yaş 44)

Telkin davranışına etki eden bir diğer unsur ise bir terör saldırısının doğrudan mağduru olma durumudur [t₍₃₇₇₎= 2,011, p < .05]. Bir terör saldırısına doğrudan maruz kalanlar ($\bar{X}=3,88$), kalmayanlara ($\bar{X}=2,50$) göre ailelerine/ yakınlarına dikkatli olmaları konusunda daha fazla telkinde bulunmaktadır. Bu bulgu, teröre

doğrudan maruz kalmış olanların bu türden bir olaya bir daha maruz kalabileceklerine ilişkin algılarıyla açıklanabilir. Ancak teröre doğrudan maruz kalma ve kalmama ile telkin davranışı geliştirme arasında görülen farkın çok da yüksek olmadığı ($p < 0.45$), telkin davranışının mağduriyet deneyimiyle çok keskin bir ayrıma uğramadığı gözden kaçırılmamalıdır.

Bireylerin ailelerine/yakınlarına telkinde bulunmaları üzerinde etkili olan son sosyodemografik unsur yaşanılan muhittir [$F_{(2-226)} = 4,342, p < .05$]. Üst gelir grubu alanlarda yaşayanlar ($X = 3,85$) alt gelir grubu ($X = 3,24$) alanlarda yaşayanlara göre ailelerine/ yakınlarına dikkatli olmaları konusunda daha fazla telkinde bulunmaktadır. Bu sonuç yakın gelecekte ailesinin/yakınlarının bir terör saldırısına kurban gitme korkusu taşıyanlara ilişkin sonuçla paraleldir. Nitekim üst ve orta gelir grubu olarak kodlanan alanlarda yaşayanların alt gelir grubu olarak kodlanan alanlarda yaşayanlara göre daha yüksek alturistik terör korkusuna sahip olduğu bulgulanmıştı. Terör olaylarının kalabalık merkezi alanlarla ilişkilendirildiği bulgusundan hareketle, kentin merkezi sayılabilecek üst gelir grubu alanlarda yaşayanların kentin periferinde bulunanlara göre daha fazla telkin davranışı geliştirdikleri görülmektedir.

Telkin davranışında sosyodemografik unsurların yanı sıra başka birtakım unsurların da etkili olduğunun tespit edildiği ifade edilmişti. Bu unsurların başında mekan ve zaman gelmektedir. Telkin davranışı çoğunlukla tek başına bir eylemin gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesine ilişkin bir sınırlamayı veya uyarıyı değil, eylemin gerçekleştirileceği mekanlara ve zaman dilimine ilişkin sınırlamaları içermektedir. Görüşmelerden elde edilen veriler, telkinde bulunma davranışının, özellikle Kızılay ve çevresi gibi daha önce bombalı terör saldırılarının gerçekleşmiş olduğu kent merkezleri ve bu merkezlerle kalabalık olması ve saldırıya açık olması bakımından benzer özellikler gösteren mekanların tüketimi ile bağlantılı olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Ayrıca zaman, bu mekanların tüketilmesine ilişkin telkin davranışında ön plana çıkan önemli bir diğer unsurdur. Bireyler, kendilerinin gerçekleştirdiği veya kendilerine yönelik gerçekleşen telkinlerde belirli mekanların belirli, özellikle de yoğun olduğu zaman dilimlerinde, kullanılmamasının vurgulandığına dikkati çekmişlerdir:

Her seferinde uzak dur, Kızılay'dan geçme, Kızılay'dan şöyle yap gibisinden sürekli bi tembihleri vardı (Erkek, yaş 30).

İşte Kızılay'da bi işiniz varsa erteleyin. Pazar gününe denk getirin Kızılay'daki işlerinizi. (...). Yani çünkü iş trafiği falan yok ya. Ya da ne bileyim polis memurları o ara tatil falandı bilmiyorum (Erkek, yaş 24).

Telkin davranışında etkili olan bir diğer unsur, resmi kaynaklardan yapılan uyarılardır. Görüşmelerden elde edilen ve belirli ölçüde tekrarlayan veriler, bireylerin yakınlarına telkinde bulunurken özellikle Amerikan büyükelçiliğinin kendi vatandaşları için yaptığı güvenlik çağrılarını dikkate aldıklarını ortaya koymaktadır:

Amerikan büyükelçiliği yine böyle bi açıklama yapmış, vatandaşlarımıza uyarıdır diye. Ertesi gün benim yeğenlerim Kızılay'a gelecekler anneleriyle beraber, dedim ki yok (gelemezsiniz) (Erkek, yaş 37).

Terör saldırılarının üzerinden geçen zaman süresi, telkin davranışına etki eden bir diğer unsurdur. Terör olaylarının yaşanma sıklığı ve şiddeti bu süre üzerinde belirleyici olmaktadır. Anket ve görüşmelere verilen yanıtlar algılanan terör riski, terör korkusu ve buna bağlı telkin ve davranış geliştirme noktasında zaman sorgusuna muhatap olmuş, katılımcıların büyük çoğunluğu soruları cevaplarırken "o zaman mı, şimdi mi?" sorusunu yöneltmişlerdir. Elde edilen veriler, terör olaylarının üzerinden geçen zaman süresine ve ortalığın yatışmasına bağlı olarak telkin davranışının azaldığını ortaya koymuştur.

Tabii ki her zaman tetikte kalamıyoruz, unutuyoruz zamanla ama o tür olaylar yaşandığı dönemlerde veya ülke içi birtakım karışıklıklar olduğu dönemlerde uyarıyorum. Ordan gitme veya işte şu saatlerde dışarı çıkma, şu yolu kullan gibi kendimce çözümler bulmaya çalışıyorum (Kadın, yaş 33).

O dönemde çok, hergün, hergün bi kaç kere üstelik (telkin). Ama şimdi hemen hemen her gün yine görüşüyoruz ama eskisi kadar tembihlerim yok (Kadın, yaş 44).

Alturistik Bir Davranış Olarak İletişim Kurma Çabası

Alturistik terör korkusu ve risk algısında iletişim önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Alturistik terör korkusu ve risk algısı ikili bir yapıya sahiptir. Terörü doğrudan veya dolaylı olarak deneyimleyen bireylerin, ailelerinin/yakınlarının terör mağduru olmasına ilişkin kaygı ve korkularının yanı sıra, ailelerinin bu bireylerin mağdur olmalarına ilişkin korku, kaygı ve tereddütlerini kapsamaktadır. Bu durum, terör saldırılarını takip eden kısa zaman dilimi içerisinde çift yönlü bir iletişim trafiğini ortaya çıkarmaktadır. Terör saldırılarına doğrudan veya dolaylı maruz kalanlar aileleri ve yakınları ile iletişime geçip onları durumlarından haberdar etmeye çalışırken, aile üyelerinin veya yakınlarının saldırının gerçekleştiği yerde olabileceğini düşünen bireyler de haber almak ve sağlıklarından emin olmak amacıyla aile üyeleri ve yakınları ile iletişim kurmaya çalışmaktadır:

Herkes telefonda eşine dostuna sağlıklı olduğunu, iyi olduğunu, ölmediğini anlatıyordu ağlayarak. Ben de telefon ettim sevdiğime, ilk önce ailemi aradım. Henüz haberdar değillerdi, çünkü çok yeniydi. İki dakika geçti geçmedi (...) Henüz ailem duymamıştı. Böyle böyle dedim: yani patlama oldu, ben iyiyim, korkmamın. Ablam Ankara'da yaşıyor hemen duymuş tabiki hemen onları aradım. Eniştem işteydi veya o anda yoldaydı belki de. Bir şey oldu mu, iyi mi diye onlara ulaşmaya çalıştım. Arkadaşlarımın hepsini tek tek. Yani ilk önce en yakınlarımı aradım, Ankara'da olanlarının iyi olup olmadıklarını öğrenme kaygısıyla, Ankara'da olmayan yakınlarımı da ben iyiyim demek için aradım. Ailem bittikten sonra da iş arkadaşlarımın hepsini aradım. (...). Yani patlama sonrası bir iki saat aramayla geçti diyebilirim sırayla (Kadın, yaş 33).

Ben hemen abimi aradım, çünkü abim daha çok kullanır Kızılay'ı. Abimi aradım, abime bağıryorum. Bağıryorum, o da anlamıyo, tabi sesi normal gelince abimin kapattım. Yaşıyo. Sonra annemi babamı aradım. Anemi babamı aradım onlar açmadı. Ama telefonun çaldığını duydum, eğer dedim bişey olsaydı telefonu zarar görürdü ya da diyerek kendimi sakinleştirdim. Sonra bi iki dakika sonra onlar da beni aradı (Erkek, yaş 24).

Durdum, nasıl aklıma geldiğini hatırlamıyorum, annem televizyonda görecekti, sağlam olduğumu bilsin diye hemen annemi aradım. İlkinde çok sakindim. Anne dedim burada patlama oldu, daha ne olup ne bittiğini görmedim, ben sapasağlamım yani kıymık bile batmadı bi yerime. (...) Kapattı annem. Annem ilkinde o da algılayamadı muhtemelen, ya nasıl olur falan, patlama kesin bişey var diye 2- 3 dakika sonra beni geri arama ihtiyacı hissetti muhtemelen. (...) Dedi ki oğlum dedi ... nolur bana bi selfi bişey at. Ben de annemden kurtulmak için dedim ki tamam atıyorum. Çarçabuk bi selfi attım, belimden üstümü atmışım. Olay oldu kesin belinden altı yaralı falan diye, ama artık bana ulaşamıyolar, kapandı (Erkek, yaş 33).

Sonuç

Terör, son yıllarda gerçekleşme biçimi itibarıyla sadece gerçekleştiği coğrafyalar için değil bütün toplumlar için gömülü bir risk haline gelen önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Beck'in (2002b, s. 9) ifadesiyle içinde bulunduğumuz toplum adeta bir "terörize edilmiş dünya risk toplumu" haline gelmiştir. Ancak terör olaylarının geniş coğrafyaları kapsamı, ekseriyetle sivil halkı hedef alması ve yüksek can kayıpları yaratarak toplumlarda infial yaratma stratejisi ile hareket etmesi daha büyük bir toplumsal soruna zemin hazırlamıştır. Terör korkusu, "yeni terörizm" (Laqueur, 2000) olarak adlandırılan bu yeni terörist eylemlerin dünya perspektifinde ortaya çıkardığı en önemli problemlerden biridir. Öyle ki bu korku daha önce terörü hiç deneyimlememiş olan coğrafyalarda bile ortaya çıkmakta ve insanların gündelik hayat pratiklerinden seyahatlerine kadar bütün eylemleri üzerinde belirleyici olmaktadır (Aly ve Green, 2010; Howie, 2005). Bu durum, terör korkusu ve algılanan terör riski üzerine dikkate değer sayıda çalışma yapılmasını da beraberinde getirmiştir. Ancak bu çalışmalar, çok büyük oranda bireylerin kendilerine ilişkin risk algıları ve korkularına odaklanmakta ve bireylerin ailelerine ve yakınlarına ilişkin kaygı ve korkularını genellikle dışarıda bırakmaktadırlar. Ancak diğer mağduriyetlere ilişkin korku ve kaygılarda olduğu gibi teröre ilişkin korku ve kaygılar da yalnızca bireysel boyutuyla değerlendirilemeyecek

kadar geniş bir kaynaktan beslenirler. Bu amaçla bu çalışmada teröre ilişkin kaygı ve korkular alturistik boyutları ile birlikte araştırılıp değerlendirilmiştir.

Anketler aracılığıyla toplanan veriler, alturistik terör korkusunu da nispeten ölçmeye çalışan az sayıdaki çalışmalar ve alturistik suç korkusu alanındaki çalışmaların tamamı ile uyumlu olarak, alturistik terör korkusunun kişisel terör korkusundan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcıların %60,6'sı kişisel terör korkusu taşıırken alturistik korkuya sahip olanların oranı %72,7'dir. Bireylerin kendilerinden çok yakınlarına ilişkin risk algıladıkları ve korku duydukları nitel veriler ile de desteklenmiştir. Araştırma sonuçları, cinsiyetin alturistik risk algısı ve terör korkusunda önemli bir belirleyen olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyet, suç ve terör korkusu çalışmalarında her zaman önemli bir belirleyen olmakla birlikte, literatürde kişisel korku bağlamında kadın olmak (May vd., 2011; Lerner ve diğerleri, 2003; Ferraro, 1996; Hale, 1996; Clemente ve Kleiman, 1977; Scott, 2003), alturistik korku bağlamında ise erkek olmak (Warr ve Ellison, 2000; Snedker, 2006; Haynes ve Rader, 2015; Heber, 2009) genellikle risk algısı ve korkuyu arttıran bir faktör olarak bulgulanmıştır. Ancak bu araştırma özelinde, suç korkusu literatüründen farklı olarak, kadın olmak alturistik risk algısı ve alturistik terör korkusunda önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Alturistik suç korkusu literatüründe erkeklerin eşlerini ve çocuklarını koruma konusundaki tutum ve sorumlulukları sebebiyle daha yüksek alturistik kaygı ve korkuya sahip oldukları sık sık tekrarlanan bir sonuçtur. Ancak mağduriyete ilişkin risk ve korkuyu tetikleyen temel unsurun diğer suçlardan farklı olarak terör olmasının bu sonuçlar üzerinde belirleyici olduğu düşünülebilir. Nitekim terör mağduru olmaya ilişkin kaygı ve korkuları diğer suç mağduriyetlerine ilişkin kaygı ve korkulardan ayırtıran birtakım unsurlar söz konusudur. Suç mağduriyeti bağlamında bakıldığında ve pek çok suç türünün daha savunmasız ve kırılgan grupları hedef aldığı ve ayrıca cinsel suçların özellikle kadın ve çocuklara yöneltildiği göz önünde bulundurulduğunda, toplumsal cinsiyet rolleri sonucu savunmasız konumda bulunan bu bireyleri koruyup kollama sorumluluğu ailedeki erkek tarafından üstlenilmektedir. Bunun sonucu olarak erkeklerin daha fazla kaygı ve korku belirtmeleri anlaşılabilir. Ancak söz konusu terör mağduriyeti olduğunda, terör eylemlerine maruz kalmanın, doğası itibarıyla mağdurlar arasında ayırım gözetmemesinden kaynaklı olarak bu konuda erkeklerin korku ve kaygılarının ön plana çıkmadığı ifade edilebilir.

Çocuk sahibi olmak alturistik korku ve kaygılar anlamında önemli bir değişken olmakla birlikte bu çalışmada doğrudan alturistik risk algısını ve korkuyu etkilemediği görülmektedir. Ancak daha ayrıntılı analizler gerçekleştirildiğinde çocuk sahibi olmanın bireylerin gündelik rutinleri üzerinde oldukça belirleyici olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları; çocuk sahibi olanların gündelik faaliyetlerinin, seyahat planlarının ve psikolojilerinin daha olumsuz etkilendiğini, alışveriş merkezlerinden, toplu taşıma güzergahlarından, daha önce terör saldırılarının gerçekleştiği alanlardan ve kalabalık mekanlardan daha uzak durduklarını ortaya koymaktadır. Ancak bireyler, alturistik suç korkusu literatüründen farklı olarak, çocuklarına ilişkin kaygı ve korkularını aktarıırken cinsiyet ve yaşa bağlı değerlendirmelerde bulunmamışlardır. Alturistik suç korkusu literatürü, ebeveynlerin kız çocuklarına ilişkin daha fazla kaygı ve korkuya sahip olduğunu ayrıca yaşla paralel olarak kaygı ve korku oranlarında farklılaşmalar olduğunu ve bu farklılaşmaların çocukların denetimine de yansıdığını ortaya koymaktadır (Tulloch, 2004, s. 376; Warr ve Ellison, 2000, s.562; Drakulich, 2015, s. 1183; Heber, 2009, s. 269- 270). Ancak terörün cinsiyet ve yaşa bağlı savunmasızlık ve incinebilirlikleri gözetmeksizin gerçekleştirilmesi hasebiyle, bekleneceği üzere bu çalışmada bireyler bu yönde herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Terör mağduriyeti alturistik kaygı ve korkuları tetikleyen bir diğer değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmanın hem nitel hem de nicel verileri bireylerin yakınlarına ilişkin risk algıları ve korkularının mağduriyet deneyiminden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Daha önce terör mağduriyeti yaşayanlar, olayı bir kez yaşamış oldukları için "bu benim başıma gelmez" düşüncesinden uzaktırlar ve yakınlarına ilişkin daha fazla kaygı ve korku taşımaktadırlar.

Alturistik terör risk algısı ve terör korkusuna etki eden diğer değişkenler ise bağlamsal değişkenler olarak nitelendirilebilecek olan yaşanan yere ilişkin değişkenlerdir. Büyük şehirlerin giderek daha riskli yerler haline geldiği düşüncesini taşıyanlar anlaşılır bir şekilde yakınlarına ilişkin daha yüksek risk algılamakta ve daha çok korkmaktadırlar. Büyük şehirlere ilişkin bu algı aynı zamanda Ankara'da yaşıyor olma durumunun yarattığı risk algısını da tetiklemekte ve Ankara'da yaşayanlar Ankara dışında yaşayanlara

göre yakınlarının bir terör saldırısına maruz kalmasından daha fazla endişe etmektedirler. Ankara'da yaşayanlar da kendi içerisinde yaşadıkları muhitler yeniden kodlanarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama sonucunda şehrin daha merkezinde yer alan üst gelir grubu muhitlerde yaşayanların kademe kademe şehrin dışına doğru ilerleyen orta ve alt gelir grubu muhitlerde yaşayanlardan daha fazla alturistik korku taşıdıkları bulgulanmıştır. Bu durum, doğrudan gelirle bağlantılı bir sonuç olarak ortaya çıkmamıştır. Nitekim araştırmada gelir ve alturistik risk veya korku arasında bir ilişki de saptanmamıştır. Ulaşılan sonuç, doğrudan terör saldırılarının gerçekleştirildiği kalabalık merkezi mekanlara mesafe ile ilişkili olarak okunmalıdır. Görüleceği gibi bu sonuçlar suç korkusu ve alturistik suç korkusu literatürünün bulguladığı yerleşim yerine ilişkin sonuçlardan tamamen farklılaşmaktadır. Nitekim suç korkusu literatüründe, düzensizlik teorisinin de açıklık getirdiği gibi, kentin daha çeperinde yer alan, alt gelir grubu alanların taşıdıkları suç potansiyeli nedeniyle korkuyu merkezi ve kalabalık üst gelir grubu alanlardan daha fazla tetiklediği görülmektedir (Wilson ve Kellin 1982; Hunter, 1978; Hale, 1996; Skogan, 1986; Haynes ve Rader, 2015; Drakulich, 2015).

Nicel ve nitel veriler, alturistik terör korkusu ve terör risk algısının doğal bir sonucu olarak telkin davranışının ortaya çıktığını göstermiştir. Anket sonuçları yakınlarına telkinde bulunma oranının %78,8 ile oldukça yüksek bir düzeyde olduğunu göstermektedir. Telkin davranışında etkili olan faktörler ise cinsiyet, yaş, çocuk sahibi olma, yaşanan muhit ve terör mağduriyeti gibi sosyodemografik birtakım faktörlerin yanı sıra mekan, zaman, resmi uyarılar ve saldırıların üzerinden geçen zaman gibi daha çevresel unsurlardır. Alturistik risk algısı ve korkuda etkili olan cinsiyet doğal olarak telkin davranışına da yansımış ve büyük ölçüde kadınlar, yakınlarına ve özellikle çocuklarına birtakım uyarılarda bulunmuşlardır. Dolayısıyla çocuk sahibi olma durumu telkin davranışının temel belirleyenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca alturistik risk algısı ve korkuya etki eden yaşanan muhit ve terör mağduriyeti de bireylerin yakınlarına telkinde bulunmaları üzerinde etkili faktörler olarak karşımıza çıkmışlardır. Burada dikkat çekilebilecek tetikleyici unsur olarak yaş değerlendirmeye alınabilir. Nitekim yaş, alturistik terör risk algısı veya korkusunda herhangi bir belirleyici etki yapmazken telkin davranışı söz konusu olunca devreye girmiştir. Bu durum, daha önce belirtildiği gibi örnekleme yaş ile çocuk sahibi olma oranındaki doğrusal pozitif ilişki ile açıklanabileceği gibi herhangi bir terör veya suç olayından bağımsız bir şekilde geleneksel aile yapısı içerisinde hayatın gündelik seyrinde telkinde bulunma alışkanlığı ile de açıklanabilir.

Telkin davranışında, ayrıca bireylerin dışarıda zaman geçirecekleri veya güzergah olarak kullanacakları mekanlar ve bu mekanları kullanacakları zaman dilimlerinin ve saatlerin önemli olduğu özellikle nitel verilerden elde edilen sonuçlar arasındadır. Genellikle kentin merkezinde yer alan, kalabalık olan, diğer bir deyişle teröre hedef oluşturabilecek niteliksel ve niceliksel özellikleri taşıyan mekanlar ve bu mekanların daha yoğun olduğu zaman dilimleri aile üyelerine ve yakınlarına yapılan telkinin merkezinde yer almaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere alturistik suç kokusunda telkine konu olan mekan ve zaman “tenha”, “tehlikeli sokaklar”, “karanlık yerler” ve “gece geç saatler” olarak bulgulanırken (Warr, 1990; Snedker, 2006; Heber, 2009) araştırmamızda, terör saldırılarının amacıyla paralel olarak bu mekan ve saatler “kalabalık yerler”, “kalabalık saatler” ve “merkezi yerler” olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan resmi uyarılar ve saldırıların üzerinden geçen zaman süresi de telkin davranışını şekillendiren unsurlar olarak tespit edilmiştir. Terör saldırılarının üzerinden geçen zaman süresi arttıkça bireyler rahatlamakta ve deyim yerindeyse bir unutma sürecine girmekte ve telkinde bulunma davranışı zaman içerisinde azalma eğilimi göstermektedir.

Terör korkusunun alturistik boyutunu göstermesi açısından sorgulanan bir diğer ve son mevzuu ise bir terör saldırısı sonrası iletişime geçme davranışdır. Terörü doğrudan deneyimleyen bireylerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, terör saldırılarının hemen sonrasında, ilk şok atlatıldıktan sonra, aile ve yakınlarla iletişim çabası kurulduğunu göstermektedir. Terör saldırılarının yaşandığı yerde olan bireyler hem kendi sağlıklarına ilişkin ailelerini haberdar etme hem de onların sağlıklarına ilişkin meraklarını gidermek amacıyla iletişim kurduklarını ifade etmektedirler. Yine elde edilen veriler, terörü bizzat deneyimlemiş olan kişilerin haber vermek için ilk olarak annelerini ve eşlerini aradığını ve kendilerini de ilk olarak genellikle annelerinin aradığını ortaya koymuştur. Benzer sonuçlara 2015'te Paris'teki Charlie Hebdo terör saldırıları sonrasında gerçekleştirilen araştırmada da rastlanılmaktadır (Pelletier ve Drozda-Senkowska, 2016, s. 93). Bu araştırmanın sonuçlarına göre, anket gerçekleştirilen örneklemin %63'ü saldırıdan sonraki 15 dakika içerisinde, %14'ü 15 dakikadan 1 saate kadar, %7,50'si bir saatten sonraki süre içerisinde yakınlarıyla

telefon görüşmesi yaparken %13'ünün akşam, yaklaşık %2'sinin ise ertesi gün bu görüşmeleri gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Örneklemin bu saldırı sonrasında ilk iletişime geçtiği kişiler ise bizim araştırmamızın bulgularından farklı olarak sırasıyla meslektaşları (%28,90), akrabalarından biri (%28,30), eşleri (%23,30) ve arkadaşları (%16,40) olarak bulgulanmıştır.

Bu araştırmanın, özellikle terör korkusu çalışmalarında eksik bırakılan alturistik korkunun bireylerin kişisel korkularından daha çok ön plana çıktığını göstermesi ve korkunun alturistik boyutu üzerinde etkili olan değişkenleri ortaya çıkarması açısından önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Nitekim içinde bulunduğumuz dönemde etrafı risklerle çevrili olan ve kimsenin bu risklerden azade olmadığı bir dünyada alturistik korku ve kaygılar bireysel korku ve kaygıları da aşabilen bir boyuta sahip olabilmektedir. Ayrıca korku ve kaygıların alturistik boyutuna ilişkin çalışmalar yalnızca terör ve suç gibi alanlarla da sınırlı tutulmamalı, doğadan kaynaklanan deprem gibi risklerden imal edilmiş olan salgın hastalıklar, çevresel felaketler gibi riskleri de kapsayacak ölçüde genişletilmelidir.

Kaynakça

- Ackah, Y. (2000). Fear of crime among an immigrant population in the Washington, DC metropolitan area. *Journal of Black Studies*, 30(4), 553-573.
- Ahmed, S. (2015). The 'emotionalization of the "war on terror": Counterterrorism, fear, risk, insecurity and helplessness". *Criminology & Criminal Justice*, 15(5), 545-560.
- Al-Badayneh, D., Al-Khattar, A. ve Al Hassan, K. (2011). Fearing future terrorism: Perceived personal, national, regional and international threats of terrorism. *Count. Terror. Diverse Communities*, 90, 30.
- Aly, A. ve Green, L. (2010). Fear, anxiety and the state of terror. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33, 268-281.
- Beck, U. (2002a). The terrorist threat: world risk society revisited. *Theory, culture & society*, 19(4), 39-55.
- Beck, U. (2002b). The silence of words and political dynamics in the world risk society. *Logos*, 1(4), 1-18.
- Beck, U. (2006). Living in the world risk society: A Hobhouse Memorial Public Lecture given on Wednesday 15 February 2006 at the London School of Economics. *Economy and society*, 35(3), 329-345.
- Beck, U. (2014). *Risk toplumu başka bir modernliğe doğru*. (Çev: K. Özdoğan ve B. Doğan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Boscarino, J. A., Figley, C. R. ve Adams, R. E. (2003). Fear of terrorism in New York after the September 11 terrorist attacks: Implications for emergency mental health and preparedness. *International journal of emergency mental health*, 5(4), 199.
- Clemente F. ve Kleiman, M. B. (1977). Fear of crime in the United States: A multivariate analysis. *Social Forces*, 56(2), 519-531.
- Davis, D. ve Silver, B. (2004). The threat of terrorism, presidential approval, and the 2004 election. *Annual Meeting of the American Political Science Association, Hilton Chicago and the Palmer House Hilton, Chicago, IL*.
- Demirçivi, E. R. (2015). *Metropollerde terörizm algısı: Ankara'da bir uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Drakulich, K. M. (2015). Concerns for self or family? Sources of and responses to altruistic fear. *Journal of interpersonal violence*, 30(7), 1168-1207.
- Fattah, E. (1993). Victimization and fear of crime among the elderly: A possible link. In *Crime and Older People Conference*, 1-35.
- Ferraro, K. F. (1995). *Fear of Crime, Interpreting Victimization Risk*. New York: SUNY.
- Ferraro, K. F. (1996). Women's fear of victimization: shadow of sexual assault?. *Social Forces*, 75(2), 667-690.
- Friedman, B. H. (2011). Managing fear: The politics of homeland security. *Political Science Quarterly*, 126(1), 77-106.
- Garofalo, J. (1981). The fear of crime: causes and consequences. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 72(2), 839- 857.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden kaçıp giden dünya*. (Çev: O. Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gigerenzer, G. (2006). Out of the frying pan into the fire: Behavioral reactions to terrorist attacks. *Risk Analysis: An International Journal*, 26(2), 347-351.
- Grabosky, P. N. (1995). Fear of crime, and fear reduction strategies. *Current Issues Crim. Just.*, 7, 7.
- Hale, C. (1996). Fear of crime: a review of the literature. *International Review Of Victimology*, 4:79-150.
- Haynes, S. H. ve Rader, N. E. (2015). Concerns about crime for self and others: An analysis of individual and contextual effects. *Criminal Justice Review*, 40(3), 303-321.
- Heber, A. (2009). "The Worst thing that Could Happen": On Altruistic Fear of Crime. *International Review of Victimology*, 16(3), 257-275.

- Hollway, W. ve Jefferson, T. (1997). The risk society in an age anxiety: Situating fear of crime, *The British Journal of Sociology*, 48, 255-266.
- Howie, L. (2005). There is nothing to fear but fear itself (and terrorists): Public perception, terrorism and the workplace. *Paper presented to the Social Change in the 21st Century Conference*. Centre for Social Change Research Queensland University of Technology.
- Hunter, A. (1978). *Symbols of incivility: social disorder and fear of crime in urban neighborhoods*. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/82421.pdf> adresinden erişildi.
- Karakuş, Ö. (2013). Suç korkusunun sosyolojik belirleyenleri: sosyal sermaye mi? Sosyal kontrol mü?. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-19.
- Kul, M. (2013). *Suçtan daha büyük suç korkusu*. İstanbul: Yeniyüzyıl.
- Laqueur, W. (2000). *The new terrorism: Fanaticism and the arms of mass destruction*. USA: Oxford University Press.
- Lavanco, G., Milio, A., ve Romano, F. (2008). Terrorism's Fear. Perceived Personal and National Threats. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 2, 186-189.
- Lerner, J. S., Gonzalez, R. M., Small, D. A., ve Fischhoff, B. (2003). Effects of fear and anger on perceived risks of terrorism: A national field experiment. *Psychological Science*, 14(2), 144-150.
- May, D. C., Herbert, J., Cline, K., ve Nellis, A. (2011). Predictors of fear and risk of terrorism in a rural state. Ohio State University. *International Journal of Rural Criminology*, 1(1), 1-22..
- Nacos, B. L., Bloch-Elkon, Y. ve Shapiro, R. Y. (2007). Post-9/11 terrorism threats, news coverage, and public perceptions in the United States. *International Journal of Conflict and Violence (IJCV)*, 1(2), 105-126.
- Nellis, A. M. ve Savage, J. (2012). Does watching the news affect fear of terrorism? The importance of media exposure on terrorism fear. *Crime & Delinquency*, 58(5), 748-768.
- Pelletier, P. ve Drozda-Senkowska, E. (2016). The Charlie Hebdo Terror Attack in Paris: Follow-up of French Citizens' Terrorist Threat Perception and Its Aftermath. *International Review of Social Psychology*, 29(1).
- Renard, T. (2016). Fear not: a critical perspective on the terrorist threat in Europe. Egmont Security Policy Brief No. 77.
- Reşitoğlu, H. Ü. (2017). Diğerleri için Duyulan Suç Korkusu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (41), 145-160.
- Rubin, G. J., Brewin, C. R., Greenberg, N., Hughes, J. H., Simpson, J., ve Wessely, S. (2007). Enduring consequences of terrorism: 7-month follow-up survey of reactions to the bombings in London on 7 July 2005. *The British Journal of Psychiatry*, 190(4), 350-356.
- Scott, H. (2003). Stranger danger: Explaining women's fear of crime". *Western Criminology Review*, 4(3), 203-214.
- Sipahi, E. B. (2016). *Suç korkusu türkiye kentlerinde bir alan araştırması*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Skogan, W. (1986). Fear of crime and neighborhood change. *Crime and justice*, 8, 203-229.
- Snedker, K. A. (2006). Altruistic and vicarious fear of crime: Fear for others and gendered social roles. *Sociological Forum* içinde (Vol. 21, No. 2, pp. 163-195).
- Stanko, E. A. (1995). Women, crime, and fear. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 539(1), 46-58.
- Taylor, R. B. ve Hale, M. (1986). Testing alternative models of fear of crime. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 77(1), 151- 189.
- Tulloch, M. I. (2004). Parental fear of crime: A discursive analysis. *Journal of Sociology*, 40(4), 362-377.
- Vozmediano, L., San-Juan, C., Vergara, A. I. ve Alonso-Alberca, N. (2017). "Watch out, sweetie": The impact of gender and offence type on parents' altruistic fear of crime. *Sex Roles*, 77(9-10), 676-686.
- Warr, M. (1990). Dangerous situations: social context and fear of victimization, *Social Forces*, 68, 891-907.
- Warr, M. (2000). Fear of crime in the United States: Avenues for research and policy. *Criminal Justice*, 4 (4), 451- 489.
- Warr, M. ve Ellison, C.G. (2000). Rethinking social reactions to crime: Personal and altruistic fear in family households. *The American Journal of Sociology*, 106, 551-578.
- Wilson, J. Q. ve Kelling, G. L. (1982). *Broken windows*. (p.1- 10). https://www.manhattan-institute.org/pdf/_atlantic_monthly-broken_windows.pdf adresinden erişildi.
- Zeigler, N. A. (2010). *Fear of terrorism and support for counter-terrorism policies*. Department of Criminal Justice, Lycoming College.